

ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
ISSN: 1308-9196 / e-ISSN:1308-7363

Yıl : 17 Sayı : 47 Ağustos 2024

Yayın Geliş Tarihi:04.05.2024 Yayına Kabul Tarihi:14.08.2024

DOI Numarası: <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1478482>

Makale Türü: Araştırma Makalesi / Research Article

Atıf/Citation: Atsan, M. ve Çavuşoğlu, K. (2024). Muhasebe Meslek Mensuplarının Örgütsel Stresle Başa Çıkma Yöntemlerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Mersin Örneği. *Adiyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (47), 661-696.

MUHASEBE MESLEK MENSUPLARININ ÖRGÜTSEL STRESLE BAŞA ÇIKMA YÖNTEMLERİNİN DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ: MERSİN ÖRNEĞİ

Mustafa ATSAN*

Kürşad ÇAVUŞOĞLU**

Öz

Örgütsel stresin yoğun olarak yaşandığı iş gruplarından birisi de muhasebeciliktir. Bu çalışmanın amacı, muhasebe alanında faaliyet gösteren meslek mensuplarının meslekleri doğrultusunda yaşadıkları sorunlara karşı stresle başa çıkma yöntemlerini belirlemek ve meslek mensuplarının stresle mücadele etme yöntemlerinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemektir. Çalışmanın evrenini, Kasım 2023 tarihi itibarıyla Mersin ilinde yer alan Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'nda kayıtlı 2.119 muhasebe meslek çalışanı oluşturmaktadır. Erişilebilirlikte kolaylık sağlaması açısından kolayda örnekleme yöntemi seçilmiştir. Yüz yüze ve e-posta kullanılarak anket yoluyla 117 muhasebe meslek mensubundan veri toplanmıştır. Verilerin analizinde açıklayıcı faktör analizinden, Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis H testlerinden yararlanılmıştır. Ulaşılan bulgulara göre, muhasebe meslek mensuplarının stresle başa çıkmada en çok başvurdukları yöntem, problem çözme olmuştur. En az başvurdukları yöntem ise rehberlik/destek arama olmuştur. Mesleki unvan, yaş, mesleki

* Dr. Öğr. Üyesi. Mersin Üniversitesi, Anamur Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksekokulu. mustafaatsan@mersin.edu.tr, Mersin/Türkiye

** Dr. Öğr. Üyesi. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi. İşletme Fakültesi. kursatcavusoglu@hotmail.com, Ankara/Türkiye

deneyim süresi, aylık gelir durumu açısından rehberlik/destek arama yöntemi için anlamlı farklılığa ulaşılmıştır. Problem çözme yöntemi için ise aylık gelir durumuna göre anlamlı farklılık bulunmuştur.

Anahtar Kelime: Stresle Başa Çıkma, Muhasebe Meslek Mensubu, Örgütsel Stres

INVESTIGATION OF THE METHODS OF COPING WITH ORGANIZATIONAL STRESS OF PROFESSIONAL ACCOUNTANTS ACCORDING TO DEMOGRAPHIC VARIABLES: MERSIN CASE

Abstract

One of the business groups, where organizational stress is experienced intensely, is accounting. The aim of this study is to determine the methods of coping with stress against the problems experienced by the members of the profession operating in the field of accounting in line with their professions and to examine whether the methods of combating stress differ according to demographic variables. The population of the study consists of 2,119 professional accountants registered in the Chamber of Certified Public Accountants in Mersin as of November 2023. In order to provide convenience in accessibility, the convenience sampling method was chosen. Data were collected from 117 professional accountants through a questionnaire using face-to-face and e-mail. Exploratory factor analysis, Mann-Whitney U and Kruskal Wallis H tests were used in the analysis of the data. According to the findings, problem solving was the most common method used by accounting professionals to cope with stress. The method, they used the least, was to seek guidance/support. A significant difference was found in terms of professional title, age, duration of professional experience, and monthly income status for the method of seeking guidance/support. For the problem solving method, a significant difference was found according to the monthly income status.

Keyword: Coping with Stress, Professional Accountant, Organizational Stress

1. GİRİŞ

Stres, bireylerin her ne sebepten olursa olsun yaşadıkları değişikliklere ve farklılıklara verdikleri özel olmayan yansı şeklinde tanımlanmaktadır (Pehlivan, 1995'den akt: Hiçyılmaz, 2020). Diğer bir tanımda ise stresin bireylerin yaşamlarını ve adapte olmalarını zorlaştıran içsel ve dışsal farklılıklar olarak belirtilmektedir (Richlin-Klonsky ve Hoe, 2003). Bu tanımlardan hareketle, stresin bireyler için olumsuzluklar içerdiği görülmektedir. Fakat stresin olumsuzluklar dışında olumlu yönlerinin de olduğu belirtilmektedir. Literatür incelendiğinde, faydalı aktivite ve yeni kazanımların elde edilmesi adına orta düzeyde stresin gerekli olduğunun belirtildiği görülmektedir (Klarreich, 1994'den akt: Akgemci, 2001). Stresin dozunu ayarlayabilen bireyler stresten olumlu şekilde faydalanmaktadır. Orta düzeyde strese sahip olmak olumsuzlukların aksine bireyler için önem arz etmektedir. Birkök (2000), az stresin kişide çaba ve motivasyonun olmadığını, çok stresin ise çabanın çok olacağını fakat tatminin az olacağını belirtmektedir. Diğer yandan literatürde, istenen düzeyde stresin performanslara olumlu etkisi olduğunu ifade edilmektedir. Stevenson ve Harper (2006) orta düzeyde bir stresin performansı artırdığı fakat aşırı stresin ise hata yapma ihtimalini de barındırdığı için performansı düşürdüğünü belirtmektedir. Bu nedenden dolayı bireyler yaşamlarında tamamen stresten uzak kalmak yerine seviyesini ayarlayarak strese sahip olmaları gerektiği ifade edilebilir. Literatürde stresin belirtileri, fiziksel, duygusal, zihinsel ve örgütsel şeklinde belirtilmektedir (Baltaş ve Baltaş, 2000).Çetinceli ve Mücevher (2023) ise örgütsel stres nedenlerini, iş koşulları, iş yoğunluğu, iş ilişkileri, iş rolü ve özel yaşam şeklinde belirtmektedir.

Literatür incelendiğinde örgütsel stres ve muhasebe alanına yönelik yapılmış çalışmalar olduğu görülmektedir. Yapılan bir çalışmada, muhasebe çalışanlarının yaşadığı öfke ve stres arasındaki ilişki ölçülmüştür. Çalışma çeşitli demografik

faktörlerle birlikte incelenmiş olup çalışmanın bulgularına göre kadın meslek mensuplarının erkek meslek mensuplarına göre öfke ve stres düzeylerinin daha fazla olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca stres arttıkça meslek mensuplarının öfkelerini kontrol edemediği bulgularına ulaşılmıştır (Gül ve Özpolat, 2020). Özmutaf ve Mizrahi (2017), 103 muhasebe çalışanına yönelik yapmış olduğu çalışmasının sonucunda muhasebe alanında çalışan bireylerin çalışma yaşamlarında stres algılarının yüksek seviyede olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Collins ve Killough (1992), örnekleminde ulusal yeminli mali müşavirleri kullanarak yapmış olduğu çalışmada işle ilgili stresin ağır iş taleplerinden kaynaklandığı sonucuna ulaşmışlardır. Chen, Silverthorne ve Hung (2006), Tayvan ve ABD’de muhasebecilere yönelik yapmış oldukları çalışmada, stres ve örgütsel iletişimin birbirini etkilemeyen bağımsız değişkenler olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Bir başka araştırmada Kapıcı ve Usul (2020), 220 kadın muhasebe meslek mensubuna yönelik bir anket uygulamıştır. Araştırmanın sonucuna göre bulgularda muhasebe çalışanlarının sahip oldukları stres kaynakları ile demografik değişkenler arasındaki ilişki incelendiğinde meslek unvanlarına göre anlamlı farklılıkla ulaşılmıştır. Tekin, Yazgan Çilesiz ve Gede (2019), 8 farklı meslekten 287 çalışana yönelik yapmış oldukları çalışmanın sonucunda meslekler açısından stres düzeylerinin farklılaştığı bulgusuna varmışlardır. Ayrıca araştırmanın sonuçları, meslekler açısından stresle başa çıkabilme tarzlarının farklılık göstereceğine dair kanıtlar sunmuştur. Muğla ilinde 299 meslek mensubuna uygulanan anketin sonucunda strese sebebiyet veren faktörlerle bireylerin iç tatmin düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı, dış tatmin düzeyi ile belirlenen bazı faktörler arasında ise anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Kayıhan, Tepeli, Heybeli ve Bakan, 2015). Kocaeli SMMM’da gerçekleştirilen çalışmada 425 kişiye anket uygulanmıştır. Anketin sonuçlarına göre muhasebe alanında çalışan bireylerin yaş ve tecrübe yılı değişkenlerinde stres düzeylerinin farklılaştığı bulgusuna varılmıştır (Yanık, 2017). Batı Karadeniz’de yedi farklı ilde 243

muhasebe meslek mensubuna yönelik yapılan başka bir araştırmanın bulgularına göre iş stresinin artmasının mesleği bırakma niyetlerinin artışına neden olduğu görülmektedir (Büyükyılmaz, Vargün ve Uygurtürk, 2020). Kırşehir ilinde 51 muhasebeciye uygulanan anketin analizine göre çalışma temposunun fazla olması, işlerin monoton olması, bürokratik işlemlerin fazlalığı, sorumluluğun ağırlığı gibi durumlar muhasebe mesleğinde stresi artırdığı tespit edilmiştir (Demir ve Anasız, 2008). Atai ve Özyaral (2021), Kıbrıs'ta ikamet eden muhasebecilere yönelik gerçekleştirmiş olduğu çalışmada mali müşavirlerin algılanan iş stresi ile diğer değişkenler arasındaki ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. 201 katılımcı ile gerçekleştirilen çalışmanın sonucuna göre iş tatmininin iş stresi ile ters bir ilişkisi olduğu ve iş stresinin işe bağlılık ile negatif ilişkisi olduğu bulgusuna ulaşmıştır. 2016 yılında Jakarta'da yaşayan muhasebecilere yönelik yapılan bir çalışmada stresin yoğunluğu ve sıklığı ile temporamandibular bozukluğu arasındaki ilişki incelenmiştir. 116 muhasebeciye uygulanan anketin sonucuna göre muhasebecilerde işle ilgili stresin yoğunluğu ve sıklığı ile temporamandibular bozukluğu arasında ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Saputra, Himawan ve Tanti, 2016). Bu çalışma yoğun stresin bireylerde hastalıklara sebep olabildiğini göstermektedir. Akgün ve Türe (2019) tarafından yapılan başka bir çalışmada ise serbest muhasebecilerin kişilik tipi ile algılanan stres düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Kırıkkale ilinde çalışan 87 serbest muhasebeciye yönelik yapılan çalışmanın sonucuna göre kişilik tipinin stres düzeyinde anlamlı bir farklılık gösterdiği bulgusuna ulaşılmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Muhasebe alanında çalışan meslek mensuplarının mesleklerinde karşı karşıya kaldıkları sorunlara yönelik olarak stresle başa çıkma yöntemlerini belirlemek ve

bu meslek mensuplarının stresle mücadele etme yöntemlerinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek bu çalışmanın amaçlarını oluşturmaktadır. Literatürde daha önceki yapılan çalışmalarda çoğunlukla muhasebe meslek mensupları açısından işin oluşturduğu stres, tükenmişlik sendromu ve iş-aile yaşamı arasındaki ilişkinin (Yumak Günay ve Demiralay, 2016), iş stresinin iş performansına, işten ayrılma ya da mesleği bırakma niyetine etkisinin (Özmutaf ve Mizrahi, 2017; Bekci, Apalı ve Bozcu, 2019; Büyükyılmaz vd., 2020), algılanan stres düzeylerinin (Yanık, 2017), stres kaynakları ile faktörlerinin belirlenmesinin (Kapıcı ve Usul, 2020; Zeytin ve Gökgez, 2011) ve strese karşı bireysel stratejileri tespit etmenin (Demir ve Anasız, 2008) incelendiği görülmüştür. Bu çalışma yaklaşma tepkileri çerçevesinde muhasebe meslek mensuplarının stresle başa çıkma yöntemlerini tespit etmeyi ve bu yöntemlerin cinsiyet, yaş, medeni durum, meslek deneyim süresi, öğrenim durumu gibi demografik faktörlere göre farklılık gösterip göstermediğini araştırarak diğer çalışmalardan ayrışıp literatüre katkı sunmayı hedeflemektedir. Ayrıca muhasebe meslek mensuplarının stresle başa çıkma yöntemlerinin tespiti, strese karşı ne tür önlemler alınacağı konusunda da yol gösterici olacaktır. Araştırmanın hipotezleri şu şekilde oluşturulmuştur:

H₁: Cinsiyet açısından muhasebe meslek mensuplarının stresle başa çıkma yöntemlerinden problem çözme yöntemi (H_{1a}), rehberlik/destek arama yöntemi (H_{1b}), mantıksal analiz yöntemi (H_{1c}), pozitif değerlendirme yöntemi (H_{1d}) anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H₂: Yaş açısından muhasebe meslek mensuplarının stresle başa çıkma yöntemlerinden problem çözme yöntemi (H_{2a}), rehberlik/destek arama yöntemi (H_{2b}), mantıksal analiz yöntemi (H_{2c}), pozitif değerlendirme yöntemi (H_{2d}) anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H₃: Medeni durum açısından muhasebe meslek mensuplarının stresle başa çıkma yöntemlerinden problem çözme yöntemi (H_{3a}), rehberlik/destek arama yöntemi (H_{3b}), mantıksal analiz yöntemi (H_{3c}), pozitif değerlendirme yöntemi (H_{4d}) anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H₄: Çocuk durumu açısından muhasebe meslek mensuplarının stresle başa çıkma yöntemlerinden problem çözme yöntemi (H_{4a}), rehberlik/destek arama yöntemi (H_{4b}), mantıksal analiz yöntemi (H_{4c}), pozitif değerlendirme yöntemi (H_{4d}) anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H₅: Mesleki unvan açısından muhasebe meslek mensuplarının stresle başa çıkma yöntemlerinden problem çözme yöntemi (H_{5a}), rehberlik/destek arama yöntemi (H_{5b}), mantıksal analiz yöntemi (H_{5c}), pozitif değerlendirme yöntemi (H_{5d}) anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H₆: Mesleki deneyim süresi açısından muhasebe meslek mensuplarının stresle başa çıkma yöntemlerinden problem çözme yöntemi (H_{6a}), rehberlik/destek arama yöntemi (H_{6b}), mantıksal analiz yöntemi (H_{6c}), pozitif değerlendirme yöntemi (H_{6d}) anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H₇: Öğrenim durumu açısından muhasebe meslek mensuplarının stresle başa çıkma yöntemlerinden problem çözme yöntemi (H_{7a}), rehberlik/destek arama yöntemi (H_{7b}), mantıksal analiz yöntemi (H_{7c}), pozitif değerlendirme yöntemi (H_{7d}) anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H₈: Sigara içme alışkanlığı açısından muhasebe meslek mensuplarının stresle başa çıkma yöntemlerinden problem çözme yöntemi (H_{8a}), rehberlik/destek arama yöntemi (H_{8b}), mantıksal analiz yöntemi (H_{8c}), pozitif değerlendirme yöntemi (H_{8d}) anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H₉: Aylık gelir durumu açısından muhasebe meslek mensuplarının stresle başa çıkma yöntemlerinden problem çözme yöntemi (H_{9a}), rehberlik/destek arama yöntemi (H_{9b}), mantıksal analiz yöntemi (H_{9c}), pozitif değerlendirme yöntemi (H_{9d}) anlamlı şekilde farklılaşmaktadır

H₁₀: Faal/aktif mesleği icra etme açısından muhasebe meslek mensuplarının stresle başa çıkma yöntemlerinden problem çözme yöntemi (H_{10a}), rehberlik/destek arama yöntemi (H_{10b}), mantıksal analiz yöntemi (H_{10c}), pozitif değerlendirme yöntemi (H_{10d}) anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H₁₁: Çalışma durumu açısından muhasebe meslek mensuplarının stresle başa çıkma yöntemlerinden problem çözme yöntemi (H_{11a}), rehberlik/destek arama yöntemi (H_{11b}), mantıksal analiz yöntemi (H_{11c}), pozitif değerlendirme yöntemi (H_{11d}) anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

H₁₂: Haftalık çalışma saati açısından muhasebe meslek mensuplarının stresle başa çıkma yöntemlerinden problem çözme yöntemi (H_{12a}), rehberlik/destek arama yöntemi (H_{12b}), mantıksal analiz yöntemi (H_{12c}), pozitif değerlendirme yöntemi (H_{12d}) anlamlı şekilde farklılaşmaktadır.

2.2. Araştırma Türü

Muhasebe meslek mensuplarının stresle başa çıkma yöntemlerini belirlemeyi hedefleyen tarama türündeki bu nicel çalışma, aynı zamanda bu yöntemlerin demografik faktörlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelediği için nedensel karşılaştırma araştırması türündedir.

2.3. Evren ve Örneklem

Araştırmamanın evrenini (Kasım 2023 tarihi itibarıyla) Mersin ilinde faaliyet gösteren ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası'na (Mersin SMMMO) kayıtlı 195

serbest muhasebeci (SM) ve 1.924 serbest muhasebeci mali müşavirler (SMMO) olmak üzere toplam 2.119 muhasebe meslek mensubu oluşturmaktadır. Örneklem büyüklüğünü belirlemek için $n = (N \cdot (t^2 \cdot p \cdot q)) / (N \cdot d^2 + (t^2 \cdot p \cdot q) - d^2)$ (n: Örneklem büyüklüğü, N: Evren büyüklüğü, p: Belli bir özelliğe sahip olma oranı q: Belli bir özelliğe sahip olmama oranı, p.q: Varyans, d: Sapma miktarı, t: Güven düzeyine karşılık gelen t değeri) formülü kullanılmıştır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016). Formülde p ve q değerleri 0,5, d değeri 0,05 alınmış ve güven düzeyi 0,95 olarak belirlenmiştir. Buna göre gerekli örneklem büyüklüğü yaklaşık 326 olarak hesaplanmıştır. Erişilebilirlikte kolaylık sağlaması açısından kolayda örnekleme yöntemi seçilmiştir. 01 Aralık 2023 ile 31 Mart 2024 tarihleri arasında gerekli örneklem büyüklüğüne ulaşmak için 400 muhasebe meslek mensubuna ulaşılmaya çalışılmıştır. Muhasebe meslek mensuplarının işlerinin yoğunluğu ve yıl sonu olması nedeniyle yalnızca 119 muhasebe meslek mensubu anketlere geri dönüş sağlamış olup, 2 muhasebe meslek mensubunun anketi eksik doldurulduğu için analiz dışı bırakılmıştır. Örneklem geri kalan 117 muhasebe meslek mensubu ile sınırlı kalmıştır.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler, yüz yüze ya da e-posta kullanılarak anket yoluyla toplanmıştır. Hazırlanan anket için Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 05.12.2023 tarih ve 285 sayılı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır. Anketin ilk kısmında Moos (1993) tarafından yetişkinlere özel olarak geliştirilmiş ve Türkçe'ye uyarlaması Koca Ballı ve Kılıç (2016) tarafından yapılmış 'Stresle Başa Çıkma Yöntemleri Ölçeği'ne (SBÇYÖ) ait ifadeler bulunmaktadır. Ölçeğin Türkçe versiyonunun kullanılmasına ilişkin e-posta yoluyla iletişime geçilerek gerekli izin alınmıştır. Anketin ikinci kısmında ise cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki unvan, mesleki deneyim süresi gibi demografik değişkenlere ait 12 soru bulunmaktadır.

Moos'un 1993 yılında geliştirdiği orijinal ölçekte, bireyin probleme yönelimini ifade eden (yaklaşma ya da kaçınma olarak) odak perspektifi ile bireyin stresi çözmek için bilişsel ya da davranışsal çabaları ifade eden metot perspektifin birleştirilmesi dört tepki kategorisi belirtilmiştir (Kirchner, Forns, Muñoz ve Pereda, 2008; Koca Ballı ve Kılıç, 2016). Her bir dört tepki kategorisinin iki farklı spesifik stratejiye (yönteme) ayrılmasıyla; mantıksal analiz ve pozitif yeniden değerlendirme olmak üzere bilişsel yaklaşma başa çıkma stratejileri (yöntemleri), rehberlik/destek arama ve problem çözme olmak üzere davranışsal yaklaşma başa çıkma stratejileri (yöntemleri), bilişsel kaçınma ve kabul/istifa olmak üzere bilişsel kaçınma başa çıkma stratejileri (yöntemleri), alternatif ödülleri yaratma ve duygusal boşalma olmak üzere duygusal kaçınma başa çıkma stratejileri (yöntemleri) şeklinde sekiz strateji bulunmaktadır (Kirchner vd., 2008; Koca Ballı ve Kılıç, 2016). Koca Ballı ve Kılıç (2016) yalnızca ölçeğin bilişsel ve duygusal yaklaşma başa çıkma yöntemlerini (mantıksal analiz, pozitif değerlendirme, rehberlik/destek arama, problem çözme) Türkçe'ye uyarlamışlardır. Bu çerçevede ölçekte mantıksal analiz, pozitif değerlendirme, rehberlik/destek arama, problem çözme yöntemleriyle ilgili 24 ifade bulunmaktadır. Katılımcılardan ifadeleri muhasebe mesleğini icra ederken karşılaşılan veya karşılaşılmış olunan sorunları ya da problemleri düşünerek 1-Hiçbir zaman, 2-Nadiren, 3-Bazen, 4-Çoğunlukla, 5-Her zaman şeklinde 5'li Likert tipinde değerlendirilmeleri istenmiş olup, herhangi ters puanlanan bir ifade yoktur. *Mantıksal analiz* strese neden olan durumları ve etkilerini anlama, zihinsel olarak hazırlanma gibi bilişsel girişimleri, *pozitif değerlendirme* problemi pozitif anlamda yeniden yapılandırmak için bulunulan bilişsel girişimleri, *rehberlik/destek arama* bilgi, rehberlik veya destek almak için bulunulan davranışsal girişimleri ve *problem çözme* ise doğrudan problemle ilgili olarak harekete geçmek için bulunulan davranışsal girişimleri ifade eder (Atalay Ata ve Sertel Berk, 2023; Koca Ballı ve Kılıç, 2016).

Katılımcıların araştırmaya gönüllü katılımları sağlanmıştır ve anketleri doldurmadan önce gönüllü olurları ve rızaları alınmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Açımlayıcı faktör analizi ile araştırmada kullanılan ölçeğin faktör boyutları belirlenerek yapı geçerliliği analiz edilmiştir. Cronbach's Alpha değerleri ile güvenilirlik analiz edilmiştir. Frekans ve yüzde hesaplamaları ile demografik değişkenlere ait veriler sunulmuştur. Muhasebe meslek mensupları tarafından başvuru stresiyle başa çıkma yöntemlerinin tespitinde tanımlayıcı istatistiklerden yararlanılmıştır. Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis H testleri ile demografik değişkenlere göre farklılık olup olmadığı analiz edilmiştir. IBM SPSS Statistics 22 programı ile hesaplamalar gerçekleştirilmiştir. Anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınmış olup, eksik veri bulunmamıştır.

3. BULGULAR

3.1. Demografik Değişkenlere Ait Bulgular

Araştırmaya katılanlara ilişkin demografik bulgular Tablo 1'de sunulmuştur. Buna göre araştırmada yer alan muhasebe meslek mensuplarının %56,4'ünün erkek, %47,0'inin 30 yaş ve altı, %88,0'inin SMMM, %60,7'sinin bekâr, %78,6'sının lisans mezunu olduğu, %62,4'ünün çocuğunun olmadığı, %61,5'inin sigara içmediği görülmektedir. Yine muhasebe meslek mensuplarının %49,6'sı 5 yıl ve altı mesleki deneyim süresine sahipken, %61,5'inin aylık geliri 15.000-30.000 TL arasındadır. Araştırmadaki meslek mensuplarının %91,5'i mesleklerini faal/aktif olarak icra etmektedirler. Çalışma durumu bakımından %71,0'ı bağımsız çalışırken, %45,3'ünün haftalık çalışma saati 41-45 saat arasındadır.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bulgular

Demografik Değişken	Grup	Frekans	%
Cinsiyet	Erkek	66	56,4
	Kadın	51	43,6
Yaş	Toplam	117	100,0
	30 yaş ve altı	55	47,0
	31-40 yaş arası	38	32,5
	41-50 yaş arası	14	12,0
	51 yaş ve üstü	10	8,5
Medeni Durum	Toplam	117	100,0
	Evli	46	39,3
	Bekâr	71	60,7
Çocuk Durumu	Toplam	117	100,0
	Var	44	37,6
	Yok	73	62,4
Mesleki Unvan	Toplam	117	100,0
	Serbest Muhasebeci (SM)	14	12,0
	Serbest Muhasebeci Mali Müşavir (SMMM)	103	88,0
	Toplam	117	100,0
Mesleki Deneyim Süresi	5 yıl ve altı	58	49,6
	6 – 10 yıl arası	20	17,1
	11 – 15 yıl arası	15	12,8
	16 – 20 yıl arası	8	6,8
	20 yıl ve üstü	16	13,7
	Toplam	117	100,0
Öğrenim Durumu	Ön lisans	4	3,4
	Lisans	92	78,6
	Lisansüstü	21	18,0
	Toplam	117	100,0
Sigara İçme Alışkanlığı	Var	45	38,5
	Yok	72	61,5
	Toplam	117	100,0
Aylık Gelir Durumu	15.000 – 30.000 TL arası	72	61,5
	30.001 – 45.000 TL arası	23	19,7
	45.001 – 60.000 TL arası	17	14,5
	60.001 TL ve daha fazlası	5	4,3
	Toplam	117	100,0
Faal/Aktif Mesleği İcra Etme	Evet	107	91,5
	Hayır	10	8,5
	Toplam	117	100,0
Çalışma Durumu	Bağımsız	83	71,0
	Bağımlı	24	20,5
	Çalışmıyor	10	8,5

Muhasebe Meslek Mensuplarının Örgütsel Stresle Başa Çıkma Yöntemlerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Mersin Örneği

	Toplam	117	100,0
Haftalık Çalışma Saati	40 saat ve altı	31	26,5
	41-45 saat arası	53	45,3
	46-50 saat arası	14	12,0
	51 saat ve üstü	9	7,7
	Çalışmıyor	10	8,5
	Toplam	117	100,0

3.2. SBÇYÖ'ye İlişkin Açımlayıcı Faktör Analizi Bulguları

Tablo 2 incelendiğinde ölçeğin orijinalinden farklı olarak SBÇYÖ'ye ait ifadeler 4 faktör yerine problem çözme, rehberlik/destek arama ve mantıksal analiz olmak üzere 3 faktör altında toplanmıştır. Bu nedenle pozitif değerlendirme faktörü ile ilgili hipotezler test edilememiştir. Ayrıca 'Karşılaştığım sorunlarla ilgili daha fazla bilgi edinmek için çalışırım' ifadesi rehberlik/destek arama faktörü yerine problem çözme faktörü altında yer almıştır. İfade anlam olarak her iki faktöre yakın durmaktadır. Koca Ballı ve Kılıç (2016) tarafından yapılan ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması çalışmasında bu ifade binişik çıkmıştır.

Tablo 2. SBÇYÖ'ye Ait Açımlayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Faktörler ve İfadeleri	Faktör Ağırlığı	Açıklanan Varyans Oranı (%)	Güvenilirlik (cronbach α)
Faktör 1: Problem Çözme (Özdeğer: 2,750)		25,482	0,742
Karşılaştığım sorunlarla ilgili daha fazla bilgi edinmek için çalışırım.	0,853		
Kendimi sürekli geliştirmeye çalışırım.	0,799		

Ne istediğime karar verir ve istediğimi gerçekleştirmek için çalışırım.	0,699		
Faktör 2: Rehberlik/Destek Arama (Özdeğer: 1,675)		23,380	0,691
Sorunlar hakkında bir arkadaşım ile konuşurum.	0,886		
Sorunlar hakkında eşim ya da diğer akrabalarım ile konuşurum.	0,802		
Benzer problemler yaşamış kişi ya da gruplardan yardım alırım.	0,650		
Faktör 3: Mantıksal Analiz (Özdeğer: 1,105)		20,265	0,701
Sorunlarla başa çıkmak için farklı yollar düşünürüm.	0,865		
Sorunlara dışarıdan bakmaya ve objektif olmaya çalışırım.	0,845		
	Toplam	69,127	
	Ölçek		
	Geneli		0,695
Faktörleştirme Tekniği: Temel Bileşenler Analizi, Döndürme Tekniği: Varimax			
KMO = 0,694, Bartlett Küresellik Testi Ki Kare = 228,490, sd =28, p = 0,000			
En Düşük Ortak Varyans = 0,555 – En Yüksek Ortak Varyans = 0,795			

3.3. Tanımlayıcı İstatistiklere İlişkin Bulgular

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen faktörlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler Tablo 3'te sunulmuştur. Tablo 3'e göre araştırmada yer alan muhasebe meslek mensuplarının en fazla başvurdukları stresle başa çıkma yöntemi problem çözme (ortalama = 4,30) olmuştur. Bunu sırasıyla mantıksal analiz (ortalama = 4,11) ve rehberlik/destek arama (ortalama = 3,38) izlemiştir.

Tablo 3. Faktörlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Faktör	n	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Problem Çözme	117	1,33	5,00	4,30	0,70
Rehberlik/Destek Arama	117	1,00	5,00	3,38	0,98
Mantıksal Analiz	117	1,00	5,00	4,11	0,81

3.4. Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H Testlerine İlişkin Bulgular

Normallik varsayımı sağlanamadığından parametrik olmayan Mann-Whitney U ve Kruskal-Wallis H testlerinden yararlanılmıştır. Faktör analizi sonucunda pozitif değerlendirme faktörü ortaya çıkmadığı için pozitif değerlendirme faktörüne ilişkin bu testler uygulanamamıştır.

Tablo 4. Cinsiyete Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Faktör	Grup	n	Sıra Ortalaması	Mann-Whitney U	Z	p
Problem Çözme	Erkek	66	58,02	1.618,000	-	0,715
	Kadın	51	60,27			
	Toplam	117				
Rehberlik/Destek Arama	Erkek	66	58,02	1.618,000	-	0,720
	Kadın	51	60,27			
	Toplam	117				
Mantıksal Analiz	Erkek	66	59,45	1.653,000	-	0,866
	Kadın	51	58,41			
	Toplam	117				

Tablo 4 incelendiğinde stresle başa çıkma yöntemlerinden problem çözme ($p = 0,715$), rehberlik/destek arama ($p = 0,720$) ile mantıksal analiz ($p = 0,886$) için cinsiyet açısından herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Bu nedenle H_{1a} , H_{1b} ve H_{1c} hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 5. Medeni Duruma Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Faktör	Grup	n	Sıra Ortalaması	Mann-Whitney U	Z	p
Problem Çözme	Evli	46	61,25	1.529,500	-	0,555
	Bekâr	71	57,54			
	Toplam	117				

Rehberlik/Destek Arama	Evli	46	65,70	1.325,000	-	0,084
	Bekâr	71	54,66			
	Toplam	117				
Mantıksal Analiz	Evli	46	60,80	1.550,000	-	0,636
	Bekâr	71	57,83			
	Toplam	117				

Tablo 5 incelendiğinde medeni duruma göre problem çözme ($p = 0,555$), rehberlik/destek arama ($p = 0,084$) ve mantıksal analiz ($p = 0,636$) yöntemleri için anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. H_{3a} , H_{3b} ve H_{3c} hipotezleri kabul edilmemiştir.

Tablo 6. Çocuk Durumuna Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Faktör	Grup	n	Sıra Ortalaması	Mann-Whitney U	Z	p
Problem Çözme	Var	44	63,35	1.414,500	-	0,271
	Yok	73	56,38			
	Toplam	117				
Rehberlik/Destek Arama	Var	44	64,75	1.353,000	-	0,153
	Yok	73	55,53			
	Toplam	117				
Mantıksal Analiz	Var	44	61,14	1.512,000	-	0,588
	Yok	73	57,71			
	Toplam	117				

Tablo 6'ya göre çocuk durumu bakımından problem çözme ($p = 0,271$), rehberlik/destek arama ($p = 0,153$) ve mantıksal analiz ($p = 0,588$) yöntemleri için anlamlı bir farklılık yoktur. H_{4a} , H_{4b} ve H_{4c} hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 7. Mesleki Unvana Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Faktör	Grup	n	Sıra Ortalaması	Mann-Whitney U	Z	p
Problem Çözme	SM	14	47,25	556,500	-1,412	0,158
	SMMM	103	60,60			
	Toplam	117				
Rehberlik/Destek Arama	SM	14	82,82	387,500	-2,814	0,005**
	SMMM	103	55,76			
	Toplam	117				
Mantıksal Analiz	SM	14	69,04	580,500	-1,207	0,227
	SMMM	103	57,64			
	Toplam	117				

** p < 0,01

Tablo 7'ye bakıldığında rehberlik/destek arama yöntemi (p = 0,005) için mesleki unvan açısından anlamlı bir farklılığa rastlanmıştır. Buna göre serbest muhasebeciler (Sıra Ortalaması_{SM} = 82,82), serbest muhasebeci mali müşavirlere (Sıra Ortalaması_{SMMM} = 55,76) kıyasla daha fazla rehberlik/destek arama yöntemine başvurmuşlardır. H_{5b} hipotezi kabul edilmiştir. Tablo 7'ye göre problem çözme (p = 0,158) ve mantıksal analiz (p = 0,227) yöntemleri için ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu nedenle H_{5a} ve H_{5c} hipotezleri kabul edilmemiştir.

Tablo 8. Sigara İçme Alışkanlığına Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Faktör	Grup	n	Sıra Ortalaması	Mann-Whitney U	Z	p
Problem Çözme	Var	45	52,70	1.336,500	-	0,105
	Yok	72	62,94			
	Toplam	117				
Rehberlik/Destek Arama	Var	45	60,53	1.551,000	-	0,698
	Yok	72	58,04			
	Toplam	117				

Mantıksal Analiz	Var	45	58,17	1.582,500	-	0,830
	Yok	72	59,52		0,215	
	Toplam	117				

Tablo 8'deki sonuçlar sigara içme alışkanlığına göre problem çözme ($p = 0,105$), rehberlik/destek arama ($p = 0,698$) ve mantıksal analiz ($p = 0,830$) yöntemleri için anlamlı bir farklılık göstermemektedir. H_{8a} , H_{8b} ve H_{8c} hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 9. Faal/Aktif Mesleği İcra Etmeye Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Faktör	Grup	n	Sıra Ortalaması	Mann-Whitney U	Z	p
Problem Çözme	Evet	10	59,14	520,000	-	0,881
	Hayır	7	57,50			
	Toplam	10				
	m	11				
Rehberlik/Destek Arama	Evet	10	57,95	423,000	-	0,273
	Hayır	7	70,20			
	Toplam	10				
	m	11				
Mantıksal Analiz	Evet	10	59,70	460,500	-	0,457
	Hayır	7	51,55			
	Toplam	10				
	m	11				

Tablo 9 incelendiğinde faal/aktif mesleği icra etme bakımından problem çözme ($p = 0,881$), rehberlik/destek arama ($p = 0,273$) ve mantıksal analiz ($p = 0,457$) yöntemleri için anlamlı bir farklılık yoktur. H_{10a} , H_{10b} ve H_{10c} hipotezleri kabul edilmemiştir.

Tablo 10. Yaş'a Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Faktör	Grup	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Problem Çözme	30 yaş ve altı	55	54,56	3	2,081	0,556
	31-40 yaş arası	38	61,34			
	41-50 yaş arası	14	65,50			
	51 yaş ve üstü	10	65,40			
	Toplam	117				
Rehberlik/ Destek Arama	30 yaş ve altı	55	50,42	3	8,851	0,031*
	31-40 yaş arası	38	62,38			
	41-50 yaş arası	14	77,82			
	51 yaş ve üstü	10	67,00			
	Toplam	117				
Mantıksal Analiz	30 yaş ve altı	55	55,89	3	3,855	0,278
	31-40 yaş arası	38	66,66			
	41-50 yaş arası	14	48,89			
	51 yaş ve üstü	10	61,15			
	Toplam	117				

* p < 0,05

Tablo 10'daki sonuçlara göre yaş açısından rehberlik/destek arama (p = 0,031) yöntemi için anlamlı bir farklılık bulunmuştur. H_{2b} hipotezi kabul edilmiştir. Buna karşılık problem çözme (p = 0,556) ve mantıksal analiz (p = 0,278) yöntemleri için anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu nedenle H_{2a} ve H_{2c} hipotezleri reddedilmiştir. Yaş'a göre hangi iki grup arasında anlamlı farklılık olduğunu tespit etmek için yaş'a ilişkin her bir ikili grup arasında Mann-Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Yalnızca anlamlı bulunan sonuçlar Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. Rehberlik/ Destek Arama Faktörünün Yaş'a Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Faktör	Grup	n	Sıra Ortalaması	Mann-Whitney U	Z	p
Rehberlik/ Destek Arama	30 yaş ve altı	55	31,61	198,500	-	0,005**
	41-50 yaş arası	14	48,32			
	Toplam	69				

** p < 0,01

Tablo 11'e bakıldığında 41-50 yaş arasındaki muhasebe meslek mensupları (Sıra Ortalaması_{41-50 yaş arası} = 48,32), 30 yaş ve altındaki muhasebe meslek mensuplarına (Sıra Ortalaması_{30 yaş ve altı} = 31,61) göre daha fazla rehberlik/destek arama yöntemine başvurmaktadır.

Tablo 12. Mesleki Deneyim Süresine Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Faktör	Grup	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Problem Çözme	5 yıl ve altı	58	57,34	4	1,410	0,842
	6 – 10 yıl arası	20	58,98			
	11 – 15 yıl arası	15	56,83			
	16 – 20 yıl arası	8	57,19			
	20 yıl ve üstü	16	68,00			
	Toplam	117				
Rehberlik/Destek Arama	5 yıl ve altı	58	53,24	4	10,517	0,033*
	6 – 10 yıl arası	20	53,43			
	11 – 15 yıl arası	15	82,87			
	16 – 20 yıl arası	8	69,56			
	20 yıl ve üstü	16	59,19			
	Toplam	117				
Mantıksal Analiz	5 yıl ve altı	58	56,74	4	1,993	0,737
	6 – 10 yıl arası	20	60,28			
	11 – 15 yıl arası	15	55,60			
	16 – 20 yıl arası	8	58,06			
	20 yıl ve üstü	16	69,25			
	Toplam	117				

* $p < 0,05$

Tablo 12'ye göre mesleki deneyim süresi açısından rehberlik/destek arama ($p = 0,033$) yöntemi için anlamlı bir farklılık görülmüştür. H_{6b} hipotezi kabul edilmiştir. Ancak problem çözme ($p = 0,842$) ve mantıksal analiz ($p = 0,737$) yöntemleri için anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu nedenle H_{6a} ve H_{6c} hipotezleri reddedilmiştir. Mesleki deneyim süresine göre hangi iki grup arasında anlamlı

Muhasebe Meslek Mensuplarının Örgütsel Stresle Başa Çıkma Yöntemlerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Mersin Örneği farklılık olduğunu tespit etmek için mesleki deneyim süresine ilişkin her bir ikili grup arasında Mann-Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Yalnızca anlamlı bulunan sonuçlar Tablo 13'te gösterilmiştir.

Tablo 13. Rehberlik/Destek Arama Faktörünün Mesleki Deneyim Süresine Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Faktör	Grup	n	Sıra Ortalaması	Mann-Whitney U	Z	p
Rehberlik/ Destek Arama	5 yıl ve altı	58	32,87	195,500	-3,291	0,001**
	11-15 yıl arası	15	52,97			
	Toplam	73				
Rehberlik/ Destek Arama	6-10 yıl arası	20	14,10	72,000	-2,623	0,009**
	11-15 yıl arası	15	23,20			
	Toplam	35				

** p < 0,01

Tablo 13'teki sonuçlar incelendiğinde 11-15 yıl arası mesleki deneyime sahip muhasebe meslek mensupları, hem 5 yıl ve altı deneyime sahip olanlara (Sıra Ortalaması_{11-15 yıl arası} = 52,97, Sıra Ortalaması_{5 yıl ve altı} = 32,87) hem de 6-10 yıl arası deneyime sahip olanlara (Sıra Ortalaması_{11-15 yıl arası} = 23,20, Sıra Ortalaması_{6-10 yıl arası} = 14,10) göre daha çok rehberlik/destek arama yöntemine başvurmaktadır.

Tablo 14. Öğrenim Durumuna Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Faktör	Grup	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Problem Çözme	Ön lisans	4	30,25	2	3,52	0,172
	Lisans	92	59,05			
	Lisansüstü	21	64,24			
	Toplam	117				
Rehberlik/Destek Arama	Ön lisans	4	66,50	2	0,21	0,900
	Lisans	92	58,63			
	Lisansüstü	21	59,21			
	Toplam	117				
Mantıksal Analiz	Ön lisans	4	62,13	2	2,48	0,289
	Lisans	92	56,56			
	Lisansüstü	21	69,10			
	Toplam	117				

Tablo 14'e göre öğrenim durumu bakımından problem çözme ($p = 0,172$), rehberlik/destek arama ($p = 0,900$) ve mantıksal analiz ($p = 0,289$) yöntemleri için anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. H_{7a} , H_{7b} ve H_{7c} hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 15. Aylık Gelir Durumuna Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Faktör	Grup	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Problem Çözme	15.000 – 30.000 TL arası	72	52,88	3	8,721	0,033*
	30.001 – 45.000 TL arası	23	69,09			
	45.001 – 60.000 TL arası	17	62,59			
	60.001 TL ve daha fazlası	5	88,50			
	Toplam	117				
Rehberlik / Destek Arama	15.000 – 30.000 TL arası	72	52,69	3	9,270	0,026*
	30.001 – 45.000 TL arası	23	75,83			
	45.001 – 60.000 TL arası	17	65,68			
	60.001 TL ve daha fazlası	5	49,80			
	Toplam	117				
Mantıksal Analiz	15.000 – 30.000 TL arası	72	57,68	3	1,416	0,702
	30.001 – 45.000 TL arası	23	59,30			
	45.001 – 60.000 TL arası	17	59,21			
	60.001 TL ve daha fazlası	5	75,90			
	Toplam	117				

* $p < 0,05$

Tablo 15 incelendiğinde problem çözme ($p = 0,033$) ve rehberlik/destek arama ($p = 0,026$) yöntemleri için aylık gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. H_{9a} ve H_{9b} hipotezleri kabul edilmiştir. Mantıksal analiz ($p = 0,702$) yöntemi için ise anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bundan dolayı H_{9c} hipotezi reddedilmiştir. Aylık gelir durumuna göre hangi iki grup arasında anlamlı farklılık olduğunu tespit etmek için aylık gelir durumuna ilişkin her bir ikili grup arasında Mann-Whitney U testi gerçekleştirilmiştir. Yalnızca anlamlı bulunan sonuçlar Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16. Problem Çözme ile Rehberlik/Destek Arama Faktörlerinin Aylık Gelir Durumuna Göre Mann-Whitney U Testi Sonuçları

Faktör	Grup	n	Sıra Ortalaması	Mann-Whitney U	Z	p
Problem Çözme	15.000 – 30.000 TL arası	72	37,42	66,000	-2,397	0,017*
	60.001 TL ve daha fazlası	5	61,80			
	Toplam	77				
Rehberlik/ Destek Arama	15.000 – 30.000 TL arası	23	43,26	487,000	-2,979	0,003**
	30.001 – 45.000 TL arası	23	62,83			
	Toplam	46				

* p < 0,05

** p < 0,01

Tablo 16'ya göre, 60.001 TL ve daha fazla aylık gelire sahip olanlara (Sıra Ortalaması_{60.001 TL ve daha fazlası} = 61,80) nazaran 15.000 – 30.000 TL arası aylık gelire sahip (Sıra Ortalaması_{15.000-30.000 TL arası} = 37,42) muhasebe meslek mensupları problem çözme yöntemine daha az başvurmaktadır. Yine rehberlik/destek arama yöntemine 15.000 – 30.000 TL arası aylık gelire sahip (Sıra Ortalaması_{15.000-30.000 TL arası} = 43,26) muhasebe meslek mensupları tarafından 30.001 –45.000 TL arası aylık gelire sahip olanlara (Sıra Ortalaması_{30.001-45.000 TL arası} = 62,83) göre daha az başvurulmaktadır.

Tablo 17. Çalışma Durumuna Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Faktör	Grup	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Problem Çözme	Bağımsız	83	58,30	2	0,259	0,879
	Bağımlı	24	62,04			
	Çalışmıyor	10	57,50			
	Toplam	117				
Rehberlik/ Destek Arama	Bağımsız	83	56,45	2	1,942	0,379
	Bağımlı	24	63,17			
	Çalışmıyor	10	70,20			
	Toplam	117				
Mantıksal Analiz	Bağımsız	83	60,11	2	0,609	0,737
	Bağımlı	24	58,27			

Çalışmıyor	10	51,55
Toplam	117	

Tablo 17'ye bakıldığında çalışma durumuna göre problem çözme ($p = 0,879$), rehberlik/destek arama ($p = 0,379$) ve mantıksal analiz ($p = 0,737$) yöntemleri için anlamlı bir farklılık görülmemiştir. H_{11a} , H_{11b} ve H_{11c} hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 18. Haftalık Çalışma Saatine Göre Kruskal-Wallis H Testi Sonuçları

Faktör	Grup	n	Sıra Ortalaması	sd	χ^2	p
Problem Çözme	40 saat ve altı	31	64,27	4	1,240	0,871
	41-45 saat arası	53	57,83			
	46-50 saat arası	14	53,71			
	51 saat ve üstü	9	57,61			
	Çalışmıyor	10	57,50			
	Toplam	117				
Rehberlik/ Destek Arama	40 saat ve altı	31	58,61	4	1,925	0,750
	41-45 saat arası	53	59,14			
	46-50 saat arası	14	50,86			
	51 saat ve üstü	9	59,72			
	Çalışmıyor	10	70,20			
	Toplam	117				
Mantıksal Analiz	40 saat ve altı	31	56,06	4	2,739	0,602
	41-45 saat arası	53	62,71			
	46-50 saat arası	14	51,36			
	51 saat ve üstü	9	67,44			
	Çalışmıyor	10	51,55			
	Toplam	117				

Tablo 18 incelendiğinde haftalık çalışma saati bakımından problem çözme ($p = 0,871$), rehberlik/destek arama ($p = 0,750$) ve mantıksal analiz ($p = 0,602$) yöntemleri için anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. H_{12a} , H_{12b} ve H_{12c} hipotezleri reddedilmiştir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Muhasebe alanında yer alan meslek mensuplarının başvurdukları stresle başa çıkma yöntemleri ve çeşitli demografik değişkenlere göre bu yöntemlerin farklılaşp farklılaşmadığı istatistiki analizlerle bu çalışmada incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre bu çalışma kapsamında muhasebe meslek mensuplarının mesleklerini icra ederken stresle başa çıkmada en çok başvurdukları yöntem, problem çözme olmuştur. En az başvurdukları yöntem ise rehberlik/destek arama olmuştur. Tekin vd. (2019) de yaptıkları çalışmada sosyal desteğe başvurmayı muhasebecilerde düşük düzeyde bulmuşlardır. Buna mukabil Demir ve Anasız (2008), muhasebe meslek elemanlarının stresle başa çıkarken en fazla uyguladıkları beş strateji arasında aileden destek alma ile arkadaş çevresinden destek almanın sırasıyla üçüncü ve dördüncü sırada yer alan stratejiler olduğunu belirtmişlerdir.

Cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk durumu, mesleki unvan, mesleki deneyim süresi, öğrenim durumu, sigara içme alışkanlığı, aylık gelir durumu, faal/aktif mesleği icra etme, çalışma durumu, haftalık çalışma saati bu çalışmada demografik değişken olarak ele alınmıştır. Problem çözme, rehberlik/destek arama ve mantıksal analiz yöntemlerinin demografik değişkenler açısından farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Stresle başa çıkarken problem çözme, rehberlik/destek arama ve mantıksal analiz yöntemlerini tercih etmelerinde kadın ve erkek muhasebe meslek mensupları arasında anlamlı bir farklılık yoktur.
- Evli ve bekâr muhasebe meslek mensuplarının problem çözme, rehberlik/destek arama ve mantıksal analiz yöntemlerini tercih etmeleri anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

- Muhasebe meslek mensuplarının çocuk sahibi olmaları problem çözme, rehberlik/destek arama ve mantıksal analiz yöntemlerine başvurularını anlamlı şekilde farklılaştırmamaktadır.
- SM'ler mesleklerini icra ederken stresle başa çıkmada rehberlik/destek arama yöntemini SMMM'lerden daha fazla tercih etmektedirler. SM'ler mesleki sorunlarıyla başa çıkarken arkadaşlarının, diğer melektaşlarının rehberliğine ve desteğine daha fazla ihtiyaç duymaktadır. Problem çözme ve mantıksal analiz yöntemlerini tercih etmelerinde ise SM ile SMMM'ler arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.
- Sigara içme alışkanlığı muhasebe meslek mensuplarının problem çözme, rehberlik/destek arama ve mantıksal analiz yöntemleri tercihlerinde anlamlı bir farklılığa yol açmamaktadır.
- Muhasebe mesleğini bırakanlar ile aktif olarak icra edenler arasında problem çözme, rehberlik/destek arama ve mantıksal analiz yöntemleri tercihlerinde anlamlı bir değişiklik yoktur.
- 41-50 yaş arasındaki muhasebe meslek mensupları, 30 yaş ve altındakilere göre mesleki problemleriyle ilgili stresle başa çıkarken arkadaşlarının, diğer meslektaşlarının rehberliğine ve desteğine daha fazla başvurumaktadırlar. Ancak diğer yaş gruplarında rehberlik/destek arama yöntemini tercih etmede anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Yine problem çözme ve mantıksal analiz yöntemlerine başvurmada yaş açısından anlamlı bir farklılaşma yoktur.
- 11-15 yıl arası mesleki deneyimi bulunan muhasebe meslek mensupları, yaşamış oldukları mesleki sorunların stresi ile baş etmede 5 yıl ve aşağısı ile 6 ila 10 yıl arasında yer alan mesleki deneyimi bulunanlara göre daha çok rehberlik/destek arama yöntemini tercih etmektedirler. Aslında daha az mesleki deneyime sahip olanların başkalarının rehberliğine ve desteğine daha fazla başvurması beklenmektedir. Ancak çalışmada

bunun tersi bir sonuç çıkmıştır. Diğer mesleki deneyim sürelerinde rehberlik/destek arama yöntemine başvurmada anlamlı bir farklılık yoktur. Yine problem çözme ve mantıksal analiz yöntemlerine başvurmada mesleki deneyim açısından anlamlı bir farklılaşma yoktur.

- Ön lisans, lisans ya da lisanüstü mezunu olmaları meslek mensuplarının problem çözme, rehberlik/destek arama ve mantıksal analiz yöntemleri tercihlerini anlamlı bir farklılığa yol açmamaktadır.
- 15.000 – 30.000 TL arası aylık geliri olan meslek mensupları, karşılaştıkları mesleki sorunlarda stresle baş ederken problem çözme yöntemine 60.001 TL ve üstü aylık geliri olanlardan daha az başvurmaktadır. Yine 30.001 – 45.000 TL arası aylık geliri olanlara göre rehberlik/destek arama yöntemini de daha az tercih etmektedirler. Aylık gelir durumunun artmasının, farklı stresle başa çıkma yöntemlerine yönelmeye yol açtığı ifade edilebilir. Diğer aylık gelir durumlarında problem çözme ve rehberlik/destek arama yöntemi için anlamlı bir farklılık yoktur. Mantıksal analiz yöntemine başvurmada ise aylık gelir durumu bakımından anlamlı bir farklılaşma yoktur.
- Muhasebe meslek mensuplarının bağımsız ya da bağımlı çalışması ve haftalık çalışma saatleri problem çözme, rehberlik/destek arama ve mantıksal analiz yöntemleri tercihlerinde anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

Bu sonuçlara göre çeşitli demografik değişkenler açısından farklılaşmanın ortaya çıktığı yöntem rehberlik/destek arama olmuştur. Problem çözme yönteminde yalnızca aylık gelir durumu değişkeni açısından farklılık ortaya çıkmıştır. Mantıksal analiz yönteminde ise hiçbir değişken açısından farklılık çıkmamıştır. Özellikle SM unvanlı, deneyim sahibi ve orta yaş aralığındaki meslek mensupları için mesleki faaliyetlerini yürütürken karşılaştıkları strese karşı rehberlik ve destek arama temelli önlemler alınabilir. Bu çerçevede örneğin TÜRMOB (Türkiye Serbest

Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği) nezdindeki destek hizmetleri daha fazla artırılabilir ve geliştirilebilir. Yapay zeka, rehberlik ve destek hizmetlerine dahil edilebilir. Meslek mensupları kendi aralarında informal destek ve iletişim grupları kurabilirler. Bu çalışmada yaklaşma temelli stresle başa çıkma yöntemleri incelenmiştir. İleride yapılacak çalışmalarda muhasebe meslek mensuplarının kaçınma temelli stresle başa çıkma yöntemleri araştırılabilir. Ayrıca stresle başa çıkma yöntemlerinin muhasebe meslek mensuplarının mesleki tükenmişliğine, iş tatminlerine, örgütsel bağlılıklarına etkisi incelenebilir.

Çıkar Çatışması Bildirimi

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır

Destek/Finansman Bilgileri

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanması için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı

Bu çalışma için Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'nun 05.12.2023 tarih ve 285 sayılı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır

KAYNAKÇA

Akgemci, T. (2001). Örgütlerde stres ve yönetimi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(1-2), 301-309.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/29934> adresinden alınmıştır.

- Akgün, A. İ. ve Türe, N. (2019). The Relationship between personality and perceived stress level: Evidence from independent public accountants. *Business and Economics Research Journal*, 10(4), 903-913. doi: 10.20409/berj.2019.209
- Atai, G. ve Özyaral, O. (2021). Study on factors affecting accountants job stress: Focusing on self-efficacy, job satisfaction and work engagement. *Revista Argentina De Clínica Psicológica*, 30(1), 587-595. doi: 10.24205/03276716.2020.2055
- Atalay Ata, D. ve Sertel Berk, H. Ö. (2023). The Turkish version of the coping responses inventory adult form (CRI-A) and testing its psychometric properties. *Öneri Dergisi*, 18(60), 582-596. doi: 10.14783/maruoneri.1081826
- Baltaş, A. ve Baltaş, Z. (2000). *Stres ve başa çıkma yolları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bekci, İ., Apalı, A. ve Bozcu, M. (2019). Muhasebe meslek elemanlarında stres faktörünün işten ayrılma niyeti üzerindeki etkisi: Muğla ili örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (34), 104-123. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/774425> adresinden alınmıştır.
- Birkök, C. (2000). *Poliste çatışma ve stres yönetimi*. 10 Şubat 2024 tarihinde https://d1wqtxts1xzle7.cloudfront.net/67360854/Poliste_atma_ve_Str es_Ynetimi20210518-17654-18qbtbn.pdf?1621341818=&response-content-disposition=inline%3B+filename%3DPoliste_catisma_ve_stres_yonetim i.pdf&Expires=1714478814&Signature=c5oZFelrYq9Bf1ahBEdOO8b adresinden alınmıştır.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (22. Baskı), Ankara: Pegem Akademi.

- Büyükyılmaz, O., Vargün, H. ve Uygurtürk, H. (2020). Muhasebe meslek mensuplarının mesleği bırakma niyeti üzerinde iş stresinin etkisi: Kariyer memnuniyetinin düzenleyici rolü. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 20(61), 105-124. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1210248> adresinden alınmıştır.
- Chen, J. C., Silverthorne, C. ve Hung, J. Y. (2006). Organization communication, job stress, organizational commitment, and job performance of accounting professionals in Taiwan and America. *Leadership & Organization Development Journal*, 27(4), 242-249. doi: 10.1108/01437730610666000
- Collins, K. M. ve Killough, L. N. (1992). An empirical examination of stress in public accounting. *Accounting, Organizations and Society*, 17(6), 535-547. [https://doi.org/10.1016/0361-3682\(92\)90012-H](https://doi.org/10.1016/0361-3682(92)90012-H) adresinden alınmıştır.
- Çetinceli, K. ve Mücevher, M. H. (2023). Kadın çalışanlarda iş stresinin ve işe yabancılaşmanın umut ve iyimserlik ile olan ilişkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 7(1), 24-43. doi: 10.31200/makuubd.1240544
- Demir, M. ve Anasız, İ. (2008). Muhasebecilik mesleğinde mesleki stres kaynakları ve uygulanan bireysel stratejiler üzerine bir araştırma. *Verimlilik Dergisi*, (3), 135-159. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/875783> adresinden alınmıştır.
- Gül, M. ve Özpolat, A. (2020). Muhasebe meslek mensuplarının öfke ve stres ilişkisi üzerine bir araştırma (Elazığ ili örneği). *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(21), 203-224. doi: 10.36543/kauibfd.2020.010
- Hiçyılmaz, S. (2020). Örgütsel stres kaynakları ve yönetimi: Türkiye ve Rusya'dan seçili özel sektör çalışanları ile nitel bir çalışma. *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 6(14), 670-707.

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1143157> adresinden alınmıştır.

Kapıcı, S. D. ve Usul, H. (2020). Kadın muhasebe meslek mensuplarında stres kaynaklarının belirlenmesi üzerine İzmir ilinde bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 25(2), 125-151. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1219629> adresinden alınmıştır.

Kayıhan, B., Tepeli, Y., Heybeli, B. ve Bakan, H. (2015). Muhasebe meslek mensuplarında strese neden olan faktörlerle iş tatmin düzeyleri arasındaki ilişkinin analizi: Muğla ili örneği. *The Journal of Academic Social Science*, (14), 374-390. doi: 10.16992/ASOS.716

Kirchner, T., Forns, M., Muñoz, D. ve Pereda, N. (2008). Psychometric properties and dimensional structure of the Spanish version of the coping responses inventory-adult form. *Psicothema*, 20(4), 902-909. <https://www.redalyc.org/pdf/727/72720459.pdf> adresinden alınmıştır.

Koca Ballı, A.İ. ve Kılıç, K.C. (2016). Stresle başa çıkma yöntemleri ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), 273-286. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/364522> adresinden alınmıştır.

Moos, R. (1993). *Coping responses inventory: Professional manual* (2nd ed.). New York: PAR Assessment Resources.

Özmutaf, M. ve Mizrahi, R. (2017). SMMM ve diğer muhasebe çalışanları kapsamında, iş stresinin iş performansına etkisi: İzmir ilinde bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 8(18), 1-12. doi: 10.21076/vizyoner.292507

Richlin-Klonsky, J. ve Hoe, R. (2003). Sources And Levels Of Stress Among UCLA Students. *Student Affairs Briefing*, 2, 1-13.

- Saputra, C. M., Himawan, L. S. ve Tanti, I. (2016). A study of the relationship between job related stress and temporomandibular disorders in accountants working in Jakarta. *Journal of Dentistry Indonesia*, 23(3), 69-73. doi:10.14693/jdi.v23i3.1009
- Stevenson, A. ve Harper, S. (2006). Work place stress and the student learning experience. *Quality Assurance in Education*, 14(2), 167-178. doi: 10.1108/09684880610662042
- Tekin, E., Yazgan Çilesiz, Z. ve Gede, S. (2019). Farklı meslek gruplarında çalışanların algılanan stres düzeyleri ve stresle başa çıkma tarzları üzerine bir araştırma. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 79-89. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/679128> adresinden alınmıştır.
- Yanık, A. (2017). Muhasebe meslek mensuplarının algıladıkları stres düzeyine yönelik bir araştırma. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 99-107. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/792841> adresinden alınmıştır.
- Yumuk Günay, G. ve Demiralay, T. (2016). Serbest muhasebeci ve mali müşavirlerin iş stresi, tükenmişlik sendromu ve iş-aile yaşam dengesi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(58), 917-935. doi: 10.17755/esosder.87776
- Zeytin, M. ve Gökgöz, A. (2011). Muhasebe meslek mensuplarında strese neden olan faktörlerin incelenmesi: Yalova ve Bilecik illeri örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 2(3), 99-118. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/84362> adresinden alınmıştır

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Stress is a phenomenon that individuals encounter throughout life. Individuals may face stress in both business and social life, albeit for different reasons. Organizational stress confronts individuals with some problems in business life. Individuals working in work groups, especially where stress is intense, often experience this situation. One of the job groups where stress is intense is accounting. Methods of coping with stress vary from person to person. Each individual's reaction to stress may be different.

This study aims to determine the methods of coping with stress for the problems faced by professional accountants while performing their profession and to examine whether the methods of coping with stress differ according to demographic variables. In previous studies in the literature, it has been observed that the relationship between job stress, burnout syndrome and work-family life, the effect of job stress on job performance, intention to leave or leave the profession, perceived stress levels, determination of stress sources and factors, and determining individual strategies against stress have been examined in terms of professional accountants. This study aims to fill this gap in the literature by examining stress coping methods according to demographic factors within the framework of approach responses. In addition, the determination of the methods of coping with stress by Professional accountants will also guide what kind of measures to take against stress.

Method

This quantitative study in the screening type is also in the type of causal comparison research as it examines whether methods of coping with stress differ

according to demographic factors. As of November 2023, the population of the study consisted of 2,119 professional accountants registered with the Chamber of Certified Public Accountants of Mersin. In order to provide convenience in accessibility, the convenience sampling method was chosen. Between 01 December 2023 and 31 March 2024, only 119 professional accountants responded to the questionnaires, 2 professional accountants were excluded from the analysis because they filled out the questionnaire incompletely, and the remaining 117 professional accountants constituted the sample of the research. In the study, data were collected face-to-face or through a questionnaire using e-mail. In the first part of the questionnaire, there are 24 statements about logical analysis, positive evaluation, guidance/support seeking, and problem solving methods of the 'Coping Response Inventory' adapted to Turkish. In the second part of the questionnaire, there are 12 questions related to demographic variables, including gender, age, marital status, child status, professional title, duration of professional experience, education status, smoking habits, monthly income status, active/active occupation, working status, weekly working hours. With exploratory factor analysis, the factor dimensions of the scale used in the research were determined and the construct validity was analyzed. Reliability was analyzed with Cronbach's Alpha values. Frequency and percentage calculations and data on demographic variables are presented. Descriptive statistics were used to determine the methods of coping with stress used by professional accountants. Mann-Whitney you and Kruskal Wallis tests were used to analyze whether there was a difference according to demographic variables. Calculations were carried out with the IBM SPSS Statistics 22 program. The significance level was taken as 0.05 and there was no missing data.

Findings (Results)

It was observed that 56.4% of the accountants in the study were male, 47.0% were 30 years of age or younger, 88.0% were certified public accountant, 60.7%

were single, 78.6% were undergraduate graduates, 62.4% had no children, 61.5% were non-smokers, 49.6% had 5 years or less of professional experience, 61.5% had a monthly income between 15,000-30,000 TL. Unlike the original scale, the expressions of the 'Coping Response Inventory' were grouped under 3 factors: problem solving, seeking guidance/support and logical analysis instead of 4 factors. Problem solving was the most common method of coping with stress used by the accounting professionals in the research. This was followed by logical analysis and seeking guidance/support, respectively.

Public accountants preferred the method of seeking guidance/support in coping with stress while practicing their profession more than certified public accountants. Public accountants need more guidance and support from their friends and other angels while coping with their professional problems.

It has been observed that professional accountants between the ages of 41 and 50 are more likely to seek the guidance and support of their friends and other colleagues when coping with stress than those aged 30 and under.

Professional accountants with 11-15 years of professional experience preferred the method of seeking guidance/support more than those with 5 years or less and 6-10 years of professional experience in coping with stress. In fact, those with less professional experience are expected to be more likely to seek the guidance and support of others. However, the study came to the opposite conclusion.

It has been determined that professionals with a monthly income between 15,000 and 30,000 TL use the problem-solving method less than those with a monthly income of 60,001 TL or more while coping with stress. Again, compared to those with a monthly income between 30,001 and 45,000 TL, they preferred the method of seeking guidance/support less. It can be stated that the increase in monthly income situation leads to different methods of coping with stress.

In terms of other demographic variables, no significant difference was found in methods of coping with stress.

Conclusion and Discussion

According to these results, the method in which differentiation emerged in terms of various demographic variables was guidance/support seeking. In the problem solving method, there was a difference only in terms of the variable of monthly income status. Especially for professionals with the title of public accountant, who have experience and are in the middle-age range, measures can be taken based on seeking guidance and support against the stress they encounter while carrying out their professional activities. In this context, for example, support services at the 'Union of Chambers of Certified Public Accountants of Turkey' can be further increased and improved. Artificial intelligence can be incorporated into guidance and support services. Members of the profession can establish informal support and communication groups among themselves.